

KANADA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Adnan ALTUN *

ÖZET

Kanada'da 1960'lı yılların sonlarındaki "Ekran Eğitimi" dersleriyle ortaya çıkan medya okuryazarlığı eğitimi çabaları günümüzde çok daha kapsamlı bir yapıya kavuşmuştur. Medya okuryazarlığı disiplinler arası bir yaklaşım çerçevesince İngilizce Dil Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Sağlık Eğitimi ve Bilgi-İletişim Teknolojileri gibi programların bir parçası olarak temel eğitim seviyesinde etkin olarak uygulanmaktadır. Kanada'nın medya okuryazarlığındaki lider konumu, bu çalışmanın ortaya konulmasında önemli bir etken olmuştur. Çalışmada, alanda böylesine önemli bir yeri olan Kanada'nın medya okuryazarlığı eğitimi konusundaki deneyimini incelemek ve dikkat çeken yönlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Konuyla ilgili literatür incelendikten sonra Kanada'nın medya okuryazarlığı eğitimi konusundaki deneyimi "medya okuryazarlığı eğitiminin temelleri, medya okuryazarlığı eğitimi kuruluşları, ebeveyn eğitimi, öğretmen eğitimi, öğretim programlarında medya okuryazarlığı eğitimi, öğretim uygulamalarında medya okuryazarlığı eğitimi, ölçme ve değerlendirme ve Kanada deneyiminden sonuçlar" gibi başlıklar altında analiz edilerek sunulmuştur. Sonuç olarak Kanada medya okuryazarlığı eğitimi konusunda önemli birikimlere sahip bir ülkedir. Bununla birlikte iki konuda diğer ülkelere göre çok daha önde olduğu görülmektedir: "Medya okuryazarlığı eğitiminin öğretim programlarıyla ilişkilendirilmesi ve medya okuryazarlığı eğitimi konusundaki kurumsallaşma".

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, medya okuryazarlığı eğitimi, medya eğitimi, Kanada.

AN EVALUATION OF MEDIA LITERACY EDUCATION IN CANADA

ABSTRACT

In Canada, the efforts of media literacy education began under the banner of "screen education" have a more comprehensive framework today. Media literacy is integrated as an interdisciplinary approach to the English Language Arts, the Social Studies, the Health Education and the Information and Communication Technology curricular. Canada's leadership and a rooted tradition in media literacy education are caused to make this study. The main purpose of this study is to introduce Canada's experiences and distinctive features in the field. After a review of the relevant literature, Canada's experience and distinctive features were examined and analyzed under eight themes. These are "The Foundations of Media Literacy Education, The Organizations of Media Literacy Education, Parent Education, Teacher Education, Media Literacy Education in the Curriculum, Media Literacy Education in the Teaching Practices, Measurement and Evaluation, and Results of the Canadian Experience". Consequently, Canada is one of the leading countries in terms of media literacy education in the world and shine out in two issues: "Integrating Media Literacy Education into Curriculum and Institutionalization in Media Literacy Education".

Key words: Media literacy, media literacy education, media education, Canada.

* Araştırma Görevlisi Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gölköy / BOLU, E-posta: adnanaltun@gmail.com, Tel: 0374 254 10 00 / 1637

1. GİRİŞ

Değişik ulusal ve kültürel toplulukların yaşadığı Kanada 10 eyalet ve 3 bölgeden oluşmaktadır. British Columbia ve üç kırsal eyalet olan Alberta, Saskatchewan ve Manitoba *Batı Kanada*'yı; Ontario eyaleti ile resmi dili Fransızca olan Quebec eyaleti *Merkezi Kanada*'yı; Newfoundland and Labrador ile birlikte üç kıyı eyaleti olan New Brunswick, Prince Edward Island ve Nova Scotia *Atlantik Kanadası*'nı ve son olarak da Kanada'nın üç bölgesi olan Yukon, Northwest Territories ve Nunavut da *Kuzey Kanada*'yı meydana getirmektedir. Her birinin kendine ait eyalet ve bölge sembolü olmakla birlikte eyaletler bölgelere göre daha özerk bir yapıya sahiptir[†]. Siyasal anlamda ortaya çıkan bu özerk yapı eğitim alanında da görülmektedir.

Kanada'nın 1867 tarihli Kuruluş Sözleşmesi (Constitution Act) eğitimle ilgili tüm yetkileri eyaletlere bırakmaktadır. Eyalet ve bölge parlamentoları kendi eğitim sistemlerini ve kurumlarını kendileri geliştirmiştir. Nihayetinde birbirlerine pek çok açıdan benzeyen, ancak çeşitli farklılıklara da sahip 13 eğitim sistemi ortaya çıkmıştır. Eyaletlerdeki eğitimden ya eğitim bakanlıkları ya da birden fazla kurum sorumludur. Bununla beraber çeşitli kamu ve özel kuruluşlar karar verici mercilere tavsiye, araştırma ve bilgi noktasında katkı sağlamaktadır (CICIC, 2009). Bu kuruluşların en önde geleni Kanada Eğitim Bakanlıkları Kurulu'dur.

Kanada Eğitim Bakanlıkları Kurulu (CMEC; Council of Ministers of Education, Canada), 1967 yılında eğitimden sorumlu eyalet ve bölge bakanlıkları tarafından tüm tarafları ilgilendiren konularda bir tartışma ortamı oluşturmak, işbirliğine dayalı olarak eğitim girişimlerini üstlenmek ve ulusal eğitim kurumlarına, federal yönetime, yabancı yönetimlere ve uluslar arası kuruluşlara karşı eyaletlerin ve bölgelerin menfaatlerini korumak için kurulmuştur. CMEC, Kanada eğitiminin ulusal sesidir ve CMEC sayesinde eyaletler ve bölgeler ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerinde pek çok etkinlikte ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelebilmektedir (CMEC, 2008: 11). Özetle Kanada, eyalet düzeyinde özerk bir yapıya sahip olan eğitim sisteminin nasıl ortak amaçlar doğrultusunda çalıştırılabileceği sorunuyla meşgul olmaktadır. İşte Kanada'nın medya okuryazarlığı eğitimi gelişmeleri de bu meşguliyetin bir parçası olarak ortaya çıkmakta, ortak amaçlara uzanan bir çizgide yolculuğuna devam etmektedir.

2. MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİNİN TEMELLERİ

Kanada okullarındaki medya okuryazarlığı eğitiminin kökeni 1960'ların sonlarında ilköğretim ikinci kademesinde verilen "ekran eğitimi" (screen education) derslerine dayandırılabilir. Büyük bir heyecanla başlayan bu dersler 1970'lerin sonlarındaki eğitim reformuyla birlikte önemini kaybetmiştir. Fakat medya eğitimcilerinin oluşturduğu küçük gruplarının sebatı sayesinde medya eğitimi 1980 ve 90'larda giderek ivme kazanmıştır. 1990'larda Kanada eğitiminde medya okuryazarlığı eğitiminin de çok büyük bir öneme sahip olduğu etkileyici bir program reformu görülmüştür (MOE, 1989: 7; Shibata, 2002: 94; Pungente, Duncan ve Andersen, 2005: 141; İnceoğlu, 2006: 6). Böylece medya eğitimi Kanada'da İngilizce Dil Bilimleri programının bir parçası olarak temel eğitim seviyesinde etkin olarak uygulanmıştır. Sonraki yıllarda bu çaba, sosyal bilgiler ve sağlık eğitimi başta olmak üzere diğer dersleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Özetle ifade edilen bu gelişim süreci Kanada'yı dünyada medya okuryazarlığı eğitiminin öncü ülkelerinden biri konumuna getirmiştir.

Pekâlâ, ne oldu da Kanada'da medya okuryazarlığı eğitimine ihtiyaç duyuldu? Kanadalı medya eğitimcileri tarafından bunun temel gerekçeleri (1) yayılmacı Amerikan popüler kültürüne karşı eleştirel ilgileri, (2) tüm ülkeyi kapsayan eğitim sisteminin yeni eğitim paradigmaları için gerekli şartları teşvik etmesi (Duncan, Pungente ve Andersen, 2002) ve (3) teknolojik, toplumsal ve politik gelişmelerin Kanada toplumunda zorunlu kıldığı öğretim programı ihtiyacı ve pedagojik tekrar-değerlendirme ile reformun eğitimciler ve siyasi aktörlerce kabul edilmesi (IMLRF, 2009) şeklinde açıklanmaktadır.

[†] <http://www.cic.gc.ca/english/resources/publications/look/index.asp> adresinden 18.08.2009 tarihinde elde edilmiştir.

Gerçekten Amerikan popüler kültürünün ezici üstünlüğünü ve etkisini dikkate almadan Kanada'daki medya okuryazarlığı eğitimi gelişmelerinin anlaşılması zor görünmektedir. Kanada Başbakanı Trudeau, Birleşik Devletlere bitişik yaşamlarını bir filin yanında uyuyan farenin yaşamına benzetmiştir: “fil her zaman yatakta döner durur, fare ise ezilmekten kurtulmak için kaçmak zorundadır” (Duncan, Pungente ve Andersen, 2002). Bu sözler Kanada toplumunun komşularını nasıl gördüğünün en üst düzeydeki ifadesidir. Özellikle Amerikan popüler kültürünün üstünlüğü bu hissiyatın sebeplerinden biri olabilir. Bu üstünlük günümüzde sadece Kanada'da değil iletişim ve haberleşme teknolojilerindeki gelişmelerin neticesinde küresel bir köye dönen dünyanın dört bir yanında hissedilmektedir. Kanada'nın söz konusu hassasiyetinin geçmişini teknolojik imkânların daha sınırlı olduğu tarihlerde aramak daha doğru olabilir. Böylesine bir hissiyat içerisinde olan bir ülkede ve popüler kültür karşısında farkındalığı böylesine yüksek bir toplumda medya okuryazarlığı eğitiminin gelişmiş olması da son derece doğal görülebilir.

Kanada'nın medya okuryazarlığı eğitimine yaklaşımını ortaya koymak için Kanada'nın medya okuryazarlığını nasıl tanımladığını görmek önemli olabilir. “Ontario Medya Okuryazarlığı Kaynak Rehberi” medya okuryazarlığı şöyle tanımlanmaktadır:

“Medya okuryazarlığı kitle iletişim araçlarını anlama ve kullanma süreci ile ilgilidir. Aynı zamanda öğrencilerin kitle iletişim araçlarının doğasına, bu araçların kullandıkları tekniklere ve bu tekniklerin etkisine yönelik bilinçli ve eleştirel bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olmakla da ilgilidir. Daha kesin bir ifadeyle öğrencilerin medyanın nasıl çalıştığına, anlamı nasıl oluşturduğuna, nasıl organize olduklarına ve gerçeği nasıl kurguladıklarına ilişkin anlayışlarını ve memnuniyetlerini arttırmayı amaçlayan bir eğitimidir. Sonuçta medya okuryazarlığı eğitimi medyanın kendilerinin güçlü ve zayıf yönlerini bildiğini, önyarguları ve öncelikleri, bir rolü ve etkisi ve sanatsal ve hileli bir niteliği olduğunu anlayan öğrencileri yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Medya okuryazarlığı bir hayat becerisidir.”[‡]

Bu tanımdan da anlaşılabilceği gibi Kanada medya okuryazarlığını bir hayat becerisi olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşım medya okuryazarlığının yaşam boyu öğrenme çerçevesinde ele alan UNESCO'nun (2002) ve bunu hayat boyu geliştirilmesi gereken bir beceri olarak gören pek çok medya eğitimcisinin (Potter, 1998; Thoman, 2003; Considine, 1999; Masterman, 2001) görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Kanada'nın medya okuryazarlığı eğitimine bakışını ortaya koyacak bir diğer konu da medya okuryazarlığı eğitimi ilkelidir. Kanada'da medya okuryazarlığı eğitiminin teorik temelleri sekiz ilke üzerine inşa edilmiştir. Bu ilkeler tüm medya okuryazarlığı programlarına bir temel oluşturmaktadır. Aynı zamanda öğretmenler için ortak bir dil ve tartışma çerçevesi sağlamaktadır. Bu ilkeler[§]:

- *Medya tamamıyla kurgulardan oluşmaktadır:* Medya, birçok kararı yansıtan ve yine birçok belirleyici etkenden doğan kurguları ustalıkla işleyerek dikkatli bir şekilde aktarmaktadır. Gerçeğe ilişkin görüşlerimizin çoğu önceden kurgulanan ve içinde tutumları, yorumları ve sonuçları bulunduran medya mesajlarına dayanmaktadır. Medya bizlere büyük ölçüde gerçeğin değişik sürümlerini sunmaktadır. Bir medya metni çözümlenirken şu soruların hesaba katılması gerekmektedir: Bu mesaj nasıl kurgulanmıştır? Gerçeği ne kadar yansıtıyor?
- *Her bir birey mesajları farklı farklı yorumlamaktadır:* Aynı TV programını izleyen ya da aynı İnternet sayfasını ziyaret eden insanlar her zaman aynı şeyleri tecrübe etmemekte ya da aynı etkiye maruz kalmamaktadırlar. Her bir birey yaşa, hayat tecrübelerine, değerlerine ve inançlarına bağlı olarak bir medya mesajını farklı yorumlayabilmekte ya da üretebilmektedir. Bir medya metni çözümlenirken şu soru

[‡] <http://www.aml.ca/whatis/> adresinden 21.08.2009 tarihinde elde edilmiştir.

[§] <http://www.aml.ca/whatis/> adresinden 21.08.2009 tarihinde elde edilmiştir. Ayrıca bkz. (Silverblatt ve Eliceiri, 1997: 58-60).

dikkate alınmalıdır: Bu mesajı başkaları nasıl farklı şekilde anlayabilir?

- *Medya ticari çıkarları bulunmaktadır:* Çoğu medya kuruluşu kâr amacıyla kurulmuştur. Reklâmlar en büyük gelir kaynaklarıdır. Reklâmlar gelir üretmenin en aşikâr aracıdır. Reklâm mesajları birçok biçimde olabilir: ürün yerleştirme (ürünün bir program ya da filmde dikkati çekecek şekilde yer alması için ödeme yapılır), sponsorluk, ödüller, İnternetteki açılır (pop-up) reklâmlar ve anketler, ünlü bir kişinin onayı ya da bir stadyumu ya da tiyatroyu adlandırma. Bununla ilgili olarak bir medya metni çözümlenirken şu sorular üzerinde durulmalıdır: Bunu kim ve neden oluşturdu? Bu mesaj alındığında kim kazanç sağlamaktadır? Bundan kim zarar görebilir?
- *Medya ideolojik ve değer içeren mesajlar taşımaktadır:* Medya mesajlarını üretenlerin kendi inançları, değerleri, görüşleri ve önyargıları vardır. Bunlar, mesajı üretenin ne söylediğini ve nasıl söylediğini etkileyebilir. Mesajı üretenler medya metninde nelerin yer alacağını ve nelerin yer almayacağını seçmek zorundadır. Bu yüzden tarafsız ve değer yargısı taşımayan medya mesajları olamaz. Bu mesajlar çok büyük bir izleyici kitlesi tarafından takip edildiği için güçlü bir toplumsal ve politik etkiye sahiptirler. Bir medya metni çözümlenirken şu sorular da dikkate alınmalıdır: Bu mesajda verilen ya da ihmal edilen yaşam tarzları, değerler ve bakış açıları nelerdir? “Yüksek hayat standardının” doğası, tüketiciyi koruma erdemi, kadınların rolü, otoritenin kabulü ve mutlak vatanseverlik gibi konularla ilgili medya mesajlarını çözümlenmeye ihtiyacımız var.
- *Her araç kendi diline, üslubuna, tekniklerine, kodlarına, geleneklerine ve estetiğine sahiptir:* Her araç belirli kelime hazinesi, teknikler ve üsluplar ya da kodlar ve gelenekleri kullanarak anlamı birbirlerinden farklı şekilde oluştururlar. Bir film ya da TV programında görüntü dağıldığında bir zaman geçişini belirtir. Bir İnternet sayfasından ihtiyaç duyduğunuz şeyleri bulabileceğiniz dinamik bağlantılar ve gezinti düğmeleri belirir. Bir romancı konusunu ve karakterlerini oluşturmak için belirli kelimeleri kullanmak zorundayken, diğer medya araçları görüntüleri, metinleri ve sesleri kullanmaktadır. Zamanla bizler her bir tekniğin ne anlama geldiğini anlarız. Farklı medya araçlarının “dillerine” aşina olur ve onların estetik niteliğine karar verebiliriz. Bir medya metni çözümlenirken şu soruyu da önemsemeliyiz: Hangi teknikler, neden kullanılmıştır? Medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmek bizlere sadece medya metinlerini çözümlenme ve anlama imkânı vermez aynı zamanda her birinin benzersiz estetik biçiminden keyif almamızı da sağlar.
- *Medya mesajlarının içerisinde saklı ticari anlamlar vardır:* Medya okuryazarlığı kitle iletişim araçları yapımlarının ekonomik temeline yönelik bir farkındalık içerir. İletişim ağları, sponsorlara teslim edilecek izleyiciler arar. Bu bilgi öğrencilerin program içeriğinin onları nasıl reklâmcıların hedefi yaptığını ve izleyicilerin nasıl pazarlanabilir gruplar olarak düzenlendiğini anlamalarına izin verir. Mülkiyet ve denetim sorunu daha fazla seçenek ve daha az ses olduğu zaman hayati önem arz etmektedir (Dünyadaki gazete, dergi, televizyon istasyonu, film ve bilgisayar programı şirketlerinin yüzde doksanı yedi kurumsal holdinge aittir).
- *Medya mesajlarının içerisinde saklı toplumsal ve politik anlamlar vardır:* Medya okuryazarlığının önemli yönlerinden biri de medyadan kaynaklanan büyük ölçekli toplumsal ve politik etkilere karşı bir farkındalıktır. Değişen aile yaşamı, boş zamanın değerlendirilme şekli ve televizyondaki politik tartışmaların sonuçları buna örnek olarak gösterilebilir. Kitle iletişim araçları toplumun yapısı, örgütlenmesi ve işlemesiyle ilgili değerleri ve tutumları haklı çıkarmaya, yani yasalastırmaya çalışır. Aynı zamanda medya vatandaşlık haklarından terörizme kadar pek çok küresel olayda ve sorunda büyük bir uzlaştırıcı rol oynamaktadır.
- *Biçim ve içerik medya ile yakından ilgilidir:* Biçim ve içeriği ilişkilendirmek

Marshall McLuhan'ın "araç mesajdır" tezi ile ilgilidir. Bu tez, her bir aracın kendi özel gramerine ve teknolojik önyargısına sahip olduğunu ve gerçeği benzersiz şekilde kodladığını ifade etmektedir. Buna göre farklı kitle iletişim araçları aynı olayı aktarabilirler, fakat farklı etkiler ve farklı mesajlar (ya da anlamlar) oluştururlar.

Tüm bunlar Amerikan popüler kültürüne karşı korumacı bir yaklaşımla başlayan Kanada medya okuryazarlığı eğitimi girişimlerinin, öğrencilerde medyaya karşı eleştirel bir anlayış ve farkındalık oluşturmayı amaçlayan yetkilendirici bir yaklaşıma doğru gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kanada'da medya okuryazarlığının yaşam boyu geliştirilecek bir beceri olarak görülmesi okul öncesinden yetişkin eğitimine kadar uzanan bir medya okuryazarlığı eğitimi süreci ile neticelenmiştir. Şüphesiz bu anlayışların oluşmasında McLuhan gibi Kanadalı medya uzmanlarının da önemli katkıları olmuştur.

3. MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ KURULUŞLARI

Kanada'da neredeyse tüm eyaletlerin kendi medya okuryazarlığı eğitimi dernekleri bulunmaktadır. 1978 yılında Toronto'da kurulan Medya Okuryazarlığı Derneği (AML) bu kuruluşların öncüsü olarak nitelendirilebilir. 70 kişinin kurduğu dernek, 1980'lerin sonlarına kadar binin üzerinde üyeye ve mükemmel başarılarla dolu bir birikime sahip olmuştur. AML, öğretmenlere yönelik çok önemli çalışmalara imza atmıştır. Bunlardan ilki 1986 yılında Ontario Eğitim Bakanlığı ve Öğretmenler Birliği ile yaptığı işbirliğinin bir ürünü olan "Medya Okuryazarlığı Kaynak Rehberi"dir. Medya okuryazarlığının uluslar arası gelişimindeki önemli kilometre taşlarından biri olan bu çalışma İngilizce konuşulan pek çok ülkede kullanıldığı gibi Fransızca, İtalyanca, Japonca ve İspanyolca gibi dillere de tercüme edilmiştir (Duncan, Pungente ve Andersen, 2002).

Quebec'te nüfusun yaklaşık %80'i Fransız kökenli insanlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla İngilizce ve Fransızca eğitim verilmektedir. Diğer eyaletlerde olduğu gibi medya okuryazarlığı Dil Bilimleri derslerinin bir parçasıdır. 1990 yılında Fransızca ve İngilizce konuşan eğitimciler, akademisyenler ve medya okuryazarlığı ile ilgilenen çeşitli kişiler bir araya gelerek Quebec Medya Eğitimi Derneğini (AMEQ) kurmuşlardır. Öğretmenlere yönelik iki dilli bir temelde hizmet veren derneğin temel amacı; medya okuryazarlığı ile ilgili olarak bilgi, ders planları ve fikirleri, uzmanlık ve mesleki gelişim sağlamaktır. Dernek medya okuryazarlığının okul öncesinden 11. sınıfa kadar tüm öğretim programlarına ve yine tüm öğretmen eğitimi programlarına dâhil edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Ayrıca dernek ebeveynlerin de çocukları için birer medya okuryazarlığı eğitimcisi olmaları gerektiği fikrini etkin şekilde desteklemektedir. Diğer medya okuryazarlığı derneklerinde olduğu gibi öğrencilere yönelik çeşitli medya festivalleri, ebeveynlere yönelik çeşitli konferanslar ve öğretmen eğitimine yönelik çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Montreal'de 1991 yılında kurulan Okuryazarlık Merkezi de okuryazarlığın tüm boyutlarının yanı sıra medya okuryazarlığı ile ilgili de açık bir kaynak koleksiyonu sunmaktadır (Pungente, 1997). Medya Eğitimi Kaynak Merkezi (CLEM; Le Centre de ressources en éducation aux médias) olarak bilinen bu kuruluş Montreal'de yer alan Quebec Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne bağlı olarak çalışmaktadır.

Manitoba Medya Okuryazarlığı Derneği (MAML) 1990 yılında Manitoba Sanat Eğitimcileri Derneği'nin düzenlediği bir konferans sonucunda kurulmuştur. Ontario Medya Okuryazarlığı Derneğinin (AML) yöneticileri Neil Andersen ve John Pungente derneğin kuruluşunda etkin rol oynamışlardır. MAML medya eğitiminin amaçlarını desteklemektedir. Özellikle de bireylerin medyanın toplumdaki rolünü değerlendirmelerine yardımcı olma amacını. MAML özellikle bireylere bazı konularda fırsat sunmayı amaçlamaktadır. Bunlar;

- Medyanın gerçeği kurgulama yollarını yorumlamak için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları geliştirmek,
- Bu kurgulamaların ve medyanın yaygın değer mesajlarının içinde saklı olan toplumsal, kültürel, politik ve ekonomik mesajlara ilişkin bir farkındalık geliştirmek,

- Medyaya yönelik değerbilir ve estetik bir anlayış geliştirmek.

Bu amaçları başarmak için MAML eğitimcileri, ebeveynlerin ve diğer vatandaşların sunumlarını ve çalışmalarını destekler, Manitoba okulları için medya okuryazarlığı programlarının geliştirilmesine yardımcı olur, öğretmenler için hizmetiçi eğitim fırsatları sunar ve üç ayda bir yayınlanan "DIRECTIONS" adlı gazeteyi yayımlar (Pungente, 1997). Bunlar dışında gerek eyalet düzeyinde gerekse ulusal düzeyde hizmet veren farklı medya okuryazarlığı eğitimi dernekleri bulunmaktadır (bkz. EK: Kanada'da Medya Okuryazarlığı Eğitimi İle İlgilenen Kuruluşlar).

Son olarak Kanada'da medya okuryazarlığı eğitimi derneklerinin bir araya gelerek kurdukları CAMEO'dan söz etmek yerinde olacaktır. Daha önce ifade edildiği gibi Kanada'nın her eyaletinde ve bölgesinde medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili farklı farklı uygulamalar görülmektedir. Bu farklılaşmalar kadar birlik ve bütünlüğün sağlanmasına yönelik çalışmalar da söz konusudur. Bu çalışmaların en önemlisi 1992 yılında Kanada'daki medya okuryazarlığı ile ilgili eyalet ve bölgesel kuruluşları tek çatı altında toplamayı amaçlayan bir derneğin kurulması olmuştur. Kanada'nın her yerinde medya eğitimini geliştirmeyi ve Kanada'daki medya eğitimi kuruluşlarını tek çatı altında toplamayı amaçlayan bu kuruluş, Kanada Medya Eğitimi Kuruluşları Derneği (the Canadian Association of Media Education Organizations; CAMEO) adıyla hizmet vermektedir (MNet, 2009a).

4. TOPLUMSAL FARKINDALIK VE ANNE-BABA EĞİTİMİ

Kanada'da her eyalet ebeveynleri medya okuryazarlığı eğitiminin önemli bir parçası olarak görmekte ve ebeveynlerin de çocukları için birer medya okuryazarlığı eğitimcisi olmaları gerektiği fikrini etkin şekilde desteklemektedir. Ulusal olarak ise çocukları ve öğretmenleri de hedef almakla birlikte daha çok ebeveyn ve toplum eğitimini öne taşıyan önemli bir çalışma yapılmaktadır. "Ulusal Medya Eğitimi Haftası" (National Media Education Week) olarak adlandırılan bu etkinlik MNet (Media Awareness Network) ve CTF'nin (Kanada Öğretmenler Birliği) işbirliğiyle düzenlenmektedir. 2006 yılında medya okuryazarlığı eğitimi genç insanların eğitimini ayrılmaz bir parçası olarak geliştirmek ve yine medya okuryazarlığı eğitimi evlerle, okullarla ve toplumla bütünleştirmek için düzenlenen bu haftaya yönelik çeşitli kaynaklar, mesleki gelişim programları ve gençlere yönelik etkinlikler hazırlanmaktadır. Örneğin 2006 yılında "Medyaya Harcadıklarımızın Karşılığını Alabiliyor musunuz?" (A lot goes into media. What do you take out) adlı bir kamu hizmeti duyurusu (PSA**) hazırlanmıştır. Pek çok kez yayınlanan bu yayın İnternet üzerinden de binlerce kişi tarafından izlenmiştir. Yine aynı yıl MNet'in hazırladığı "Medya Eğitimi: Başarabilirsiniz!" (Media Education: Make It Happen!) programından yararlanılarak hazırlanan mesleki gelişim kaynakları İnternet üzerinden ücretsiz olarak eğitimcilerin hizmetine sunulmuştur. Ulusal Medya Eğitimi Haftası her yıl düzenli olarak gerçekleştirilmektedir (http://www.mediaeducationweek.ca/about_overview.htm, 30.06.2009).

"Ulusal Medya Eğitimi Haftası" için hazırlanan İnternet sitesinde çocukların medyayı anlamalarına, eğlence alanlarını kontrol etmelerine ve okullarda ya da toplumda medya eğitimini teşvik etmede ebeveynlere önemli sorumluluklar düştüğü ifade edilmekte ve ebeveynlere yönelik şu öneriler sunulmaktadır (http://www.mediaeducationweek.ca/about_overview.htm, 30.06.2009):

- MNet web sitesinin ziyaret ederek medyanın çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerine yönelik daha fazla bilgi edinin.
- Çocuğunuzun tercih ettiği medya hakkında bilgi edinin.
- Çocuklarımızla izledikleri, dinledikleri ve oynadıkları hakkında konuşun. Nelerden ve neden hoşlandıklarını keşfedin.
- Medya eğitimini derslerle ilişkilendirmenin yararları hakkında öğretmenlerle ve okul-aile birlikleriyle görüşün.

** Public Service Announcement (Kamu Hizmet Duyurusu): Herhangi bir konuda halkın bilinçlenmesi için, kamu yararına hazırlanan yazılı ve görsel yayınlardır.

- Yerel çevrenizdeki medya uzmanlarının kimler olduğunu belirleyin ve onları okulunuza ve okul-aile birliği toplantlarınıza davet edin.

Toplumsal farkındalığı arttırmak ve ebeveyn eğitimi konusunda MNet tarafından da önemli çalışmalar yapılmaktadır. Öğretmenlerle birlikte ebeveynleri de hedef alan MNet ebeveynlere “televizyon, filmler, İnternet, video oyunları, müzik, pazarlama ve tüketiciyi koruma” konularında önemli kaynaklar sunmaktadır.

5. ÖĞRETMEN EĞİTİMİ

Kanada'da öğretmen eğitimi konusunda her eyalet çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Saskatchewan eyaletinde MLS (Saskatchewan Medya Eğitimi Derneği), Saskatchewan Öğretmenler Birliği'yle işbirliği yaparak öğretmen eğitimine yönelik dergi, konferans ve hizmet içi eğitim gibi çeşitli çalışmalar da yapmıştır (Pungente, 1997). 1992 ve 1993'te Manitoba Üniversitesi öğretmenlerin medya okuryazarlığı eğitimi konusunda yetiştirilmesi için bir yaz okulu hizmeti sunmuştur. Bunun sonucunda sadece medya okuryazarlığı eğitimi desteklenmekle kalmamış aynı zamanda medya çalışmalarını öğretmek isteyen öğretmenlere az da olsa destek olunmuştur. Bununla birlikte 1995 yılında Manitoba Medya Okuryazarlığı Derneği başkanı Manitoba Üniversitesi'nden öğretmenler için on üç haftalık bir medya okuryazarlığı dersi açılmasını talep etmiştir (Pungente, 1997). New Brunswick Eğitim Bakanlığı, Mesleki Gelişim Yaz kurslarına medya okuryazarlığı derslerini dâhil etmiştir. New Brunswick Üniversitesi hem üniversitede okuyan aday öğretmenler için hem de daha deneyimli öğretmenler için medya okuryazarlığı öğretimi ile ilgili bir ders önermiştir (Duncan, Pungente ve Andersen, 2002).

Diğer eyaletlerle kıyaslandığında öğretmen eğitimi konusunda da en kapsamlı çalışmalar Ontario eyaletinde yapılmıştır. Ontario Medya Okuryazarlığı Derneği Toronto Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile işbirliği yaparak öğretmenlerin eğitimi için 1987 yılından 1993 yılına kadar süren yaz okulları açmıştır. Bu yaz okulunda öğretmenlere üç farklı ders verilmiştir (Pungente, 1997):

- *Medya I. Bölüm:* Bu derste medyaya ilişkin temel ilkeler tanıtılmıştır: medya kodlarının etkileşimi vasıtasıyla medyanın gerçekleri nasıl kurguladığı, kültürel çalışmalar, medya endüstrisi ve izleyici. Eleştirel pedagoji modelleri ve sınıf organizasyonları sunulmuştur. Öğretmenler çeşitli medya araçlarını çözümlemiş, güncel kaynakları incelemiş ve pratik program üniteleri tasarlamıştır. Ayrıca gruplar halinde kameralar ve bir kurgu odası ile çalışmışlardır. Konuşma yapmak üzere sınıfa medya endüstrisinden uzmanlar davet edilmiştir.
- *Medya II. Bölüm:* İlk bölümde yapılanlar pekiştirilmiştir. Ayrıca bireylerin ve izleyicilerin anlamı nasıl oluşturdukları konusunda özel vurgulamalar söz konusudur. Öğretmenlerin konuya daha fazla hâkim olmaları için Britanya'da, Avustralya'da ve Ontario'daki çeşitli okullarda geliştirilen ders taslakları incelenmiştir.
- *Medya III. Bölüm:* Bu derste öğretmenler sınıflardaki medya öğretim programlarına öğrencilerin tepkilerini değerlendirecek araştırma projeleri hazırlamışlardır. Öğretmenler medya teorisinden, eleştirel pedagojiden ve söylem çözümlemesinden süzülen fikirleri aratarak uygun araştırma uygulamalarını öğrendiler ve medyadaki öğretilerebilecek anları kavramsallaştırmanın farklı yollarını incelemişlerdir.

Kanada genelinde medya eğitimi dil bilimleri programının bir parçası olmakla birlikte spesifik öğretmen eğitimi ve ekran temelli medyanın kullanımı konusundaki eğitim çok azdır. Öğretmenler çoğunlukla dil/edebiyat arka planına sahiptir ve informal olarak geliştirebilecekleri temel ilgi alanlarına göre medya okuryazarlığı programından anlam çıkarmaktadırlar. Öğretmen eğitimi konusunda daha güçlü sorumluluklar alınmadan öğretmenin yetkilerini uygulamaya koyması zor görünmektedir. Bu alandaki en iyimser gelişme özel sektörden gelmektedir. Gönüllülük esasına dayanan bu çabalar medya eğitimi konusunda öğretmen eğitimi için destek ve rehberlik sağlamaktadır (Domaille ve Buckingham, 2001). JCP ve MNet bu çabaların en önde gelen örnekleri olabilir.

JCP (Jesuit Communication Project) Kanadalı medya eğitimcisi John Pungente'nin yönetimi altında medya okuryazarlığı eğitiminin gelişimini destekleyen bir projedir. Toronto merkezli JCP'nin çeşitli medya okuryazarlığı kaynak kitapları ve dünyanın farklı bölgelerinden örnek öğretim programlarının yanı sıra medyaya ilişkin 3000'in üzerinde kitap ve süreli yayından oluşan bir kaynak kütüphanesi vardır. İki yılda bir yayınladığı "Clipboard" adlı gazete ile de ilgilileri medya okuryazarlığı konusundaki gelişmelerden haberdar etmektedir. Bu proje çerçevesinde öğretmenler için sadece Kanada'da değil ABD, Avrupa ve Japonya gibi farklı ülke ve bölgelerde de konferanslar, hizmet içi eğitim çalışmaları, yaz kursları ve gece kursları düzenlenmektedir (Silverbaltt, Eliceiri, 1997: 107-108).

Öğretmen eğitimi konusunda MNet tarafından da önemli çalışmalar yapılmaktadır. Öğretmenlerin medya okuryazarlığı eğitimi konusunda mesleki gelişimleri için pek çok kaynağı paylaşan kuruluş, öğretmenlerin derslerinde yararlanmaları için de önemli kaynaklar sunmaktadır. Bunlardan en dikkat çekici olanı eyalet düzeyinde farklı sınıf seviyelerinde her ders için örnek ders planlarının ve materyallerinin yer aldığı "ders planı kütüphanesi" adlı bölümdür. Beş farklı sınıf seviyesi için (primary/k-3; junior/4-6; middle/7-8; junior high/9-10; senior high/11-12) şu konularda ders planlarına ve materyallere yer verilmiştir: "Reklamcılık ve pazarlama (alkol, gıda, genel, tütün), beden imajı, radyo veya televizyon haberleri, tüketiciyi koruma, suç, çeşitliliğin betimlenmesi, etik, cinsiyet betimlemeleri, internet, filmler, müzik, gazete ve dergiler, çevrimiçi nefret, popüler kültür ve mahremiyet".

Kanada'da yetişkinlere yönelik uzaktan eğitim fırsatları sunan Athabasca Üniversitesi, "Medya Okuryazarlığını Anlamak: Plato'nun Mağarasının İçerisinde" (Understanding Media Literacy: Inside Plato's Cave^{††}) adıyla çevrimiçi bir ders başlatmıştır. Öğrenciler ve ebeveynlere de katkı sağlamakla birlikte daha çok öğretmenleri hedef alan bu dersin içeriği şu konulardan oluşmaktadır: "Medya Eğitime Giriş; Medya Okuryazarlığı ve Öğretim Programı; Kanada Popüler Kültürü; İkona Etme Sanatı – Reklamcılık, Pazarlama ve Halkla İlişkiler; Medya ve Değerler; Medya Dilleri; Haberler; Yeni Teknolojiler; İdeoloji ve Temsil; İzleyici; Filmler; Televizyonun En Çok İzlendiği Saatler; Popüler Müzik".

Yapılan bütün bu çalışmalar, Kanada'da ve özellikle de Ontario eyaletinde medya okuryazarlığı ile ilgili öğretmenlerin eğitimine yönelik önemli bir birikimin varlığına işaret etmektedir.

6. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ

Kanada'nın her bir eyaletinin kendi eğitim sistemi olmakla birlikte, temel konu alanlarında program çerçevesi geliştirme konusunda işbirliği ülkenin her yerinde resmi statünün kabul edildiği bir medya okuryazarlığı eğitimi ile sonuçlanmıştır. Okuryazar olmak için çocukların ve gençlerin bilgiyi birçok farklı biçimde okuyabilmeleri, anlayabilmeleri ve eleştirel düşünme becerilerini kullanmaları gerektiği eğitimciler arasında yaygın olarak kabul görmektedir. Bu düşünce WNCN (Batı ve Kuzey Kanada Eğitimde İşbirliği Protokolü) ve APEF (Atlantik Eyaletleri Eğitim Kurumu) tarafından geliştirilen yeni İngilizce Dil Sanatları program çerçevesine ve Ontario ile Quebec'te geliştirilmekte olan bölgesel öğretim programlarına genel olarak yansıtılmıştır. Sosyal Bilgiler, Sağlık, Vatandaşlık, Kariyer ve Kişisel Planlama programlarına medya ile ilgili çıktılarını ve hedeflerin dâhil edilmesi sayesinde medya okuryazarlığı eğitiminin programlar arası potansiyeli de fark edilmiştir (MNet, 2009a).

Disiplinlerarası bir konu olarak ele alınan medya okuryazarlığı, örnek olarak Ontario eyaletinde *Dil (1-8)*, *İngilizce (9-10, 11-12)*, *Beden ve Sağlık Eğitimi (1-8)*, *Sağlıklı Aktif Yaşam (9-10, 11-12)*, *Yaşam İçin Sağlık (11)*, *Kanada ve Dünya Çalışmaları (9-10, 11-12)*, *Aile Çalışmaları (11)* ve *Hukuk (11-12)* gibi derslerle ilişkilendirilerek verilmektedir. Ayrıca 11. ve 12. sınıflarda da seçmeli olarak "Medya Çalışmaları" (Media Studies) dersi verilmektedir (Altun, 2010: 36). Benzer durum diğer eyaletler için de söz konusudur. Kanada'da medya okuryazarlığını

^{††} Ayrıntılı bilgi için bakınız: "http://salsa.athabasca.ca/cmns/mediaLiteracy-overview.php"

öğretim programlarıyla ilişkilendirilmelerine ilişkin mevcut durum şöyledir:

Tablo 1. Kanada'da Öğretim Programlarında Medya Okuryazarlığı^{**}

	Dersler	Dil Bilimleri	Sağlık Eğitimi	Sosyal Bilgiler	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
EYALETLER	British Columbia	x	x	x	
	Alberta	x	x	x	x
	Saskatchewan	x	x		x
	Manitoba	x	x		x
	Ontario	x	x	x	
	Quebec	x			
	New Brunswick	x	x	x	
	Nova Scotia	x	x	x	x
	Prince Edward Island	x	x	x	x
	Newfoundland and Labrador	x		x	
	Nunavut	x	x		
	Northwest Territories	x	x		
	Yukon	x	x		
	TOPLAM %	100	85	54	38

Tablo-1'e bakıldığında Kanada'da medya okuryazarlığı eğitiminin dil programlarının %100'üyle, sağlık eğitimi programlarının %85'iyle, Sosyal Bilgiler programlarının %54'üyle ve son olarak da bilgi ve iletişim teknolojileri programlarının %38'iyle ilişkilendirildiği görülmektedir (Altun, 2010: 89-90). Gerçekten de Kanada'da görsel okuryazarlık ve eleştirel okuryazarlıkla birlikte medya okuryazarlığı İngilizce Dil Bilimleri programlarının temel bileşenleridir. Sağlık eğitimi ve sosyal bilgiler programlarının da önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Örneğin Nova Scotia eyaleti 9. sınıf Sosyal Bilgiler programında "*Medya ve popüler kültürün, kültürel değişimin hangi boyutunu etkilediğini belirlemek*" ve "*Genel olarak teknolojinin insanların dünya anlayışını nasıl değiştirdiğinin önemini anlamak*" gibi amaçlar yer almaktadır (Andersen, 2007). Duncan (2005) farklı konu alanlarıyla ilgili olarak sınıflarda ele alınan medya okuryazarlığı konularına örnekler vermiştir:

- *İngilizce*: Kısa bir öykü ya da romanı bir filme uyarlama; tematik çoklu medya üniteleri oluşturma; senaryo yazma.
- *Tarih*: Haber kuvertürlerindeki önyargıyı ve sözde tarihi gerçekleri tespit etme; belgelerdeki bakış açılarını belirleme; uzun metrajlı filmlerdeki tarihsel olayları canlandırma.
- *Vatandaşlık*: Medya temsillerinin kamusal alana erişimi kadar toplumsal ve siyasi bir güç olarak demokratik kullanımına yönelik fırsatların da araştırılması.
- *Coğrafya*: Üçüncü dünya ülkelerine ait görüntülerin biçimi ve etkisinin değerlendirilmesi.
- *Sağlık Eğitimi*: Özellikle her yeri istila eden aşırı zayıf modeller ve gençlerdeki iştahsızlığa romantik ve çekici bir hava veren aktörler başta olmak üzere medyadaki cinsiyet temsillerinin eleştirisi.

Sonuç olarak Kanada çağın pedagojik ihtiyaçlarını karşılamak için medya okuryazarlığı eğitimi çalışmalarına devam etmektedir. Öğretim programları bağlamında "*kalıp yargı, ön yargı, cinsiyet ve azınlık betimlemeleri; nesnellik ve bakış açısı; moda, reklâmcılık ve benlik algısı; mülkiyet sorunları ve içerik; medyanın küreselleşmesi; izleyici ve içerik arasındaki ilişkiler*" gibi geleneksel konuların yanı sıra "*interaktifliğin sonuçları; kişisel mahremiyetin korunması;*

^{**} Bu tablo www.media-awareness.ca adresindeki verilerden yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

anonimlik^{§§} ve kimlik; siber nefret (cyberhate) taktikleri ve güdülleri; yeni teknolojilerin kişisel iletişimdeki etkisi; elektronik demokrasinin potansiyeli; sansüre karşı ifade özgürlüğü” (MNet, 2009a) gibi yeni konulara da öğretim programlarında yer verilmeye başlanmıştır.

7. ÖĞRETİM UYGULAMALARINDA MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ

Kanada’da medya okuryazarlığı eğitimi programlarında olduğu gibi öğretim uygulamalarında da bazı farklılıklar söz konusudur. Bazı okul yönetimleri medya eğitimini bir öncelik olarak görmekte ve hizmet içi eğitim ve medya danışmanı atama yoluyla destek vermektedir. Bazı okul idareleri de uygulamayı öğretmenin inisiyatifine bırakmaktadır. Duncan (1989) öncülüğünde yıllardır uygulana gelen bu farklı yaklaşımlar bir liste halinde sunulmuştur:

- *Soruşturma Modeli:* Bu model, özellikle sınıfta medya okuryazarlığı becerilerinin tanıtımına uygundur. Güçlü bir ahlâki ikilemi açığa çıkaran ilgi çekici bir kısa film, bir televizyon belgeseli ya da gerçek bir filmden alınmış bir bölüme bu model kolaylıkla uygulanabilir. Örneğin bu model aşağıdaki soruyu keşfetmek için kullanılabilir: “Kanadalılar niçin Amerikan medyasını tercih etmiş gibi görünüyorlar?”
- *Eleştirel Düşünme Stratejileri:* Etkin bir eleştirel düşünür eleştirel düşüncenin değerlerine göre yaşamaya çalışan ve diyaloga dayalı olarak düşünebilen birisidir. Tipik bir kitle iletişim sorunu entelektüel, duyuşsal ve ahlâki cevapların harmanlanmasından oluşmaktadır. Medyaya taşınan birçok sorun karşılaştırılan bakış açıları arasında ileri geri hareket etmemizi gerekli kılmaktadır. Böyle bir durumda diyaloga dayalı bir düşünce yardımcı olabilir. Diyalojik düşünce bakış açıları ve başvuru yapıları arasında bir diyalogu ya da genişletilmiş bir değişimi içerir.
- *Değerler Eğitimi:* Kitle iletişim araçları ahlâki ikilemlerin tartışılması, ahlâki muhakemenin gelişimi ve değerlerin sınıflandırılması gibi tekniklerin kullanımı için ideal bir kaynaktır. Eleştirel düşüncenin önemli bir parçası olarak tanımlanan diyaloga dayalı muhakeme “kitle iletişim araçlarının lehinde ve aleyhinde olanlar, medyaya ilişkin devlet kontrolü, sansür, reklâmcılık ve popüler televizyon ile filmlerde tanımlanan ahlâki değerler” gibi konuların tartışılmasında önemli bir rol oynayabilir.
- *Çeşitli Derslerin/Disiplinlerin Bakış Açısından Medya:* Branş öğretmenleri konularını ilgilendiren boyutuyla medya okuryazarlığına derslerinde yer verebilirler. Örneğin dil derslerinde film-edebiyat karşılaştırmalarına ve senaryo yazımına; sosyal bilgiler derslerinde tarihi şahsiyetlerin temsiline, tarihi önyargı ve bakış açılarına, propaganda ve politikacıların pazarlanmasına; müzik derslerinde popüler müzikler aracılığıyla öğrencilerin estetiği, değer içeren mesajları ve bunların ticari ikna aracı olarak nasıl kullanıldığını anlamalarına; beden eğitimi derslerinde de televizyondaki spor programlarındaki şiddetin incelenmesine yer verilebilir.
- *Çapraz-Medya Çalışmaları ve Disiplinler arası Çalışmalar:* Günümüzün sorunları, eğilimleri ve önemli olayları medyaya yansımaktadır. Bunlar çoğu zaman farklı disiplinlerle ilgilidir. Örneğin medyadaki şiddet konusu tarih, edebiyat, sosyoloji, psikoloji ve iletişim gibi farklı disiplinlerden elde edilen bilgilerin kaynaştırılmasıyla ele alınabilir.
- *Yaratıcı Deneyimler:* Bu uygulama boyutu medya okuryazarlığı eğitiminin etkili bir boyutu olan medya üretimini içermektedir. Öğrencilerin kendi reklâm kampanyalarını hazırlamaları ya da kendi tanıtım filmlerini çekmeleri bu çerçevede ele alınabilir.
- *Göstergebilim (Semiyojoloji):* Bu derslerde filmler, televizyon ya da diğer medya araçlarında yer alan işaret ve sembollerde hangi bilgilerin kodlandığı ve bunlarla ilgili çözümlene etkinlikleri ele alınır.

^{§§} Anonimlik (Anonymity): Çevrimiçi ortamda kişinin gerçek ismini saklaması ve takma bir isim kullanması.

- *Medya Çevrelerini Okuma*: Her iletişim aracı kendi önyargılarına ve ideolojisine sahiptir. McLuhan'ın ifade ettiği gibi bizler mesajlar kadar mesajı taşıyan araçlardan da etkileniriz. Bu düşünceyi daha fazla keşfetmek için her bir iletişim aracına şu soruyu sorabiliriz: Bu aracın olmadığı bir hayat nasıl olurdu?
- *Alternatif Bakış Açuları*: Genellikle tutucu olan ve kâr güdüsünü üstün tutan bir endüstri oluşturan kitle iletişim araçlarına karşılık, sınıf seviyesini de dikkate alarak öğretmenler yaygın medyanın bakış açısına karşı alternatif bir görüşü ya da farklı bir algılamaya ve deneyim çeşidini sunan filmleri ve videoları gösterebilirler.
- *Medya okuryazarlığı İle İlgili Tam Kredili Dersler*: Ortaöğretim düzeyinde önerilen bu dersler muhtemelen İngilizce ya da Görsel Sanatlarla ilgili seçmeli derslerden biri olarak sunulacak ve pek çok farklı yaklaşımı yansıtacaktır. Sözü edilecek örnek alanlar bu derslerin kapsamına girmektedir: Pop kültürü, imajlar dünyası, bilgi toplumu, belirli bir medyanın ya da bir araç türünün çalışılması ve televizyon üretimi.

Uygulana gelen tüm farklı yaklaşımlara rağmen sınıflarda dört temel medya eğitimi yaklaşımının uygulandığı söylenebilir. Medya okuryazarlığı eğitimi uzmanları (Pungente, Duncan ve Andersen, 2005: 154-155; Wilson ve Duncan, 2009) bu yaklaşımları şöyle özetlemiştir:

1. *Araç Temelli Yaklaşım*: Televizyon ve film gibi belirli bir aracın çalışmasıdır. Seçilen aracın özellikleri, güçlü yönleri ve zayıf yönleri keşfedilmektedir.
2. *Tematik Yaklaşım*: Pek çok medya aracını içine alan belirli bir temanın incelenmesini içerir. Örneğin cinsiyet temsili gibi bir konu tanımlanabilir ve çeşitli metinlerde nasıl aktarıldığı, nasıl oluşturulduğu ve izleyicileri nasıl etkilediği konuları çerçevesinde değerlendirilebilir.
3. *Bağımsız Yaklaşım*: Birçok sınıfta medya çalışmaları İngilizce dersinin içinde yer alan bir öğrenme alanı ya da tek başına bir ünitedir. Öğretmenler bir tema seçerler ve sadece iki, üç hafta süreyle bunu çalışırlar.
4. *İlişkilendirme Yaklaşımı*: Medya çalışmalarını diğer öğretim programlarıyla ilişkilendirmek öğrenciler için otantik öğrenme deneyimleri yaratılmasına katkı sağlayabilecek bütüncül ve çoklu bakış açılarına sahip bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, medyanın toplumumuzdaki yaygınlığından ötürü medyanın bir başına çalışılmasının zor olduğu fark edilmiştir. Bu yaklaşım metnin ve içeriğin önemini vurgulamaktadır; herhangi bir medya metninin analizi, ilgili tarihsel, toplumsal, politik ve ekonomik bağlamlardan ayrı düşünülemez.

Medya okuryazarlığının uygulanması konusunda Kanadalı medya okuryazarlığı eğitimcileri sorgulama sürecinin önemini ve eleştirel düşünme becerilerinin kazanılması da fark etmişlerdir. Medya okuryazarlığı öğrencilerine bugün aldıkları anlatıları ve bilgileri değerlendirme fırsatı verilir. Ayrıca öğrenciler bu öykülerin niçin oluşturulduğunu ve onlara nasıl tepki vereceğini de keşfeder. Sınıftaki diyalogda sıkça şu sorular gündeme gelir: “Toplumuz, kültürümüz ve yaşamayı istediğimiz hayat tarzı hakkında medya anlatılarından ve görüntülerinden neler öğrenebiliriz? Bu anlatılar kimlerin bakış açısından dile getirilmektedir? Kimlerin fikirleri göz ardı edilmiştir? Sizin anlatınız nedir? Medya ve teknoloji sizin için önemli olan kimlikleri, inançları ve değerleri yaymak için nasıl kullanılabilir?” Bu sorular öğrencilerin eleştirel analiz, sentez ve değerlendirme ile ilgili temel becerileri geliştirmelerini sağlayan diyaloga dayalı bir yaklaşımın parçasıdır (Wilson ve Duncan, 2009: 139-140).

Sonuç olarak Kanada'da medya okuryazarlığı eğitimi uygulamaları konusunda farklı yaklaşımlar kullanılmakla birlikte disiplinler arası çalışmaların, sorgulama sürecinin ve eleştirel düşünme becerilerinin ön plana çıkarıldığı ileri sürülebilir.

8. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme değerlendirme konusundaki en ciddi çalışmalar Ontario eyaletinde yapılmıştır. 1996 yılında Ontario'da Waterloo İlçe Eğitim Kurulu medya okuryazarlığı çıktıları üzerine üç

kitapçık yayınlamıştır. Bu dokümanlar farklı öğretim programlarıyla ilgili olarak 1-9. sınıflar seviyelerinde medya okuryazarlığını uygulayan öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla ortaya çıkarılmıştır. 1-3, 4-6 ve 7-9. sınıflarda üç farklı yaş seviyesi için hazırlanan dokümanlar “*Medya Gerçeği Kurgular-Medya Okuryazarlığı Çıktıları-İzleme ve Gösterim*” (The Media Construct Reality-Outcomes for Media Literacy-Viewing and Representing) genel başlığıyla adlandırılmaktadır (Silverblatt ve Eliceiri, 1997: 8-9). Ontario’da Medya okuryazarlığı konusunda hem ilköğretim düzeyinde hem de ortaöğretim düzeyinde öğrencilere yönelik ayrıntılı dört öğrenme çıktısı söz konusudur. Bunlar (Ontario Eğitim Bakanlığı, 2006: 147; akt. Wilson ve Duncan, 2009: 129):

- Çeşitli medya metinlerini anladıklarını göstererek kanıtlarlar.
- Çeşitli medya biçimlerini tanımlar ve anlamı oluştururken medya biçimlerinin geleneklerle ve tekniklerle nasıl bir ilişkisi bulunduğunu açıklarlar.
- Uygun medya biçimlerini, geleneklerini ve tekniklerini kullanarak, farklı amaçlar için çeşitli medya metinleri oluştururlar.
- Medya yorumcuları ve üreticileri olarak güçlü yönlerini, ilerleme alanlarını ve medya metinlerini anlamada ve üretmede yararlı olarak kabul edilen stratejileri derinlemesine düşünür ve tanımlarlar.

Kanadalı medya eğitimcisi Chris Worsnop medya okuryazarlığı eğitiminde ölçme ve değerlendirme konusunda yaptığı çalışmalarla dikkat çekmektedir. 1996 yılında yayınlanan “*Medya Çalışmalarının Değerlendirilmesi: Medya Eğitiminde Otantik Değerlendirme*” (Assessing Media Work: Authentic Assessment in Media Education) adlı eser bu konuda yapılan nadir çalışmalardan biridir. Worsnop (2000; akt. Silverblatt ve Eliceiri, 1997: 9) belirli özelliklere ve göstergelere odaklanarak medya çalışmalarını değerlendirmek için analitik bir ölçek geliştirmiştir:

- Fikirler ve içerik (*fikri kontrol etme; bilgiyi destekleme ve detaylar; gelişim*)
- Düzenleme (*giriş ve sonuç, düzen ve fikirlerin sıralanışı; bağlantının kullanımı; düzenleme birimleri*)
- Medya dilinin etkin kullanımı (*genel izlenim, çeşitli yapılar; medya retoriklerinin kullanımı*)
- Ses/İzleyiciler (*sesin tanımlanması; konuya bağlılık; izleyici ile ilişkiler; ruh hali/atmosfer*)
- Teknik yeterlik (*uygun geleneklerin ve teknolojinin kontrolü; anlama önündeki engeller olarak aksaklıklar ve/ya da hatalar; gerekli olan redaksiyon/revizyon*)

Medya okuryazarlığı eğitiminin etkili değerlendirme materyallerine ve araçlarına sahip olduğunu ifade eden Worsnop (2000) bu ölçeği yazma etkinliği üzerine odaklanarak hazırlamıştır. Gerek Ontario’da yapılan çalışmalar gerekse Worsnop tarafından yapılan çalışmalar şüphesiz önemlidir. Ancak Kanada’da olduğu gibi dünya genelinde de medya okuryazarlığı ile ilgili literatürde ölçme ve değerlendirmeye yönelik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu söylenebilir.

9. KANADA DENEYİMİNDEN SONUÇLAR

Avrupa kökenli tüm medya okuryazarlığı eğitimi başarılarına karşın son 10-15 yılda Kanada alandaki liderliğe sahip olmuştur. En azından burada medya kültürü İngilizce dil programlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Medya ve Bilgi İletişim Teknolojileri dersleri neredeyse tüm Kanada üniversitelerinde okutulmaktadır. Yine her eyalet konferanslar düzenleyen, dergiler ve diğer kaynakları yayınlayan kendi medya okuryazarlığı eğitimi derneklerine sahiptir. Fransızca konuşan Kanadalılar da bu eğitim hareketinin gerisinde kalmamışlardır. Bugün herhangi biri rahatlıkla Kanada medya okuryazarlığı eğitiminin dünyada lider konuma yükseldiğini ve bu liderliği devam ettirdiğini söyleyebilir (Fedorov, 2008: 64). Kanada’nın bu başarısı, içerisinde ülkemizin de yer aldığı, medya okuryazarlığı eğitimi çabalarının henüz yeni olduğu ülkeler için

önemli bir model oluşturmaktadır. Örnek olarak 1992'de Aspen Enstitüsü İletişim ve Toplum Programı, medya okuryazarlığı konusunda *Ulusal Medya Okuryazarlığı Öncülük Konferansı*'ni (the National Leadership Conference on Media Literacy) düzenlemiş ve 25 medya eğitimcisi ve eylemcisini Birleşik Devletlerde medya okuryazarlığının bir tanımı yapmak ve amaçlarını tespit etmek üzere bir araya getirmişti (Aufderheide, 1993; Kubey, 2001: 82). Bu konferansta Kanada deneyiminin başarısı üzerinde durulmuş ve bu başarının temelinde yatan dinamikler şöyle ifade edilmiştir:

- Okullarda medya okuryazarlığı eğitiminin konuyla ilgili deneyime sahip öğretmenlerin sorumluluğunda olması ve öğretim için farklı sınıf seviyelerinde ortalama bir süre ayrılması için yetkili eğitim mercilerine baskı yapılması,
- Eğitim kurullarının aktif desteği,
- Hizmet içi eğitim,
- Öğretmenler için danışmanlık yapacak personel,
- Ders kitaplarının ve öğretmeni destekleyici materyallerin basılması,
- Mesleki kuruluşlar,
- Medya okuryazarlığı etkinliklerinin içinde saklı olan süreçleri gerektiği gibi yerine getirmek için değerlendirme yöntemlerinin kullanılması,
- Öğretmenler, ebeveynler, araştırmacılar ve medya uzmanları arasındaki işbirliği.

Her alanda olduğu gibi eğitimde de yenilikçi olmak, tüm ülkeler gibi Kanada'nın da peşinde koştuğu bir hedeftir. Bu düşüncenin yansımaları medya okuryazarlığı eğitiminde de görülmüştür. Aslında Kanada'nın Anik uydusu ve Telidon'un oluşturulması ile iletişim teknolojisine; Harold Innis, Marshall McLuhan ve Dallas Smythe'in çalışmaları ile medya teorisine ve Ulusal Film Komisyonu, Kanada Radyo ve Televizyon Kurumu ve film endüstrisi ile medya üretimine getirdikleri katkılar düşünüldüğünde medya eğitimine de önemli katkılar sağlamış olmaları hiç de şaşırtıcı değildir. Kanadalı medya okuryazarlığı eğitimcileri (Duncan, Pungente ve Andersen, 2002; Pungente, Duncan ve Andersen, 2005: 157-158) bu başarılarının nedenlerini araştırmış ve dünyanın neresinde uygulanırsa uygulansın medya okuryazarlığı eğitiminde başarılı olmanın kapılarını açacak dokuz medya okuryazarlığı anahtarını sunmuştur:

1. Diğer yenilikçi programlarda olduğu gibi medya okuryazarlığı da halka yakın bir hareket olmalıdır ve bunun için de en önemli vazife öğretmenlere düşmektedir.
2. Eğitim otoriteleri medya eğitimini öğretim programlarıyla ilişkilendirerek, rehberler ve kaynak kitaplar yazarak, programların geliştirilmesini ve materyallerin elde edilmesini kolaylaştırarak bu eğitim hareketine destek olmalıdır.
3. Eğitim fakülteleri bu alanda geleceğin öğretmenlerini yetiştirebilecek personele sahip olmalıdır. Programların yazımı ve sürekli danışmanlık konularında üçüncül kurumlardan da akademik destek alınmalıdır.
4. Bölgesel düzeyde okullarda hizmet içi eğitim, program uygulamanın tamamlayıcı bir parçası olmalıdır.
5. Medya okuryazarlığında uzman ve iletişim ağı kurabilecek olan danışmanlara ihtiyaç duyulmaktadır.
6. Kırsal bölgelerle ilgili uygun ders kitapları ve görsel-ışitsel materyaller elde edilebilir olmalıdır.
7. Çalıştaylar ve konferanslar, gazetelerin dağıtılması amaçlarıyla ve program ünitelerinin geliştirilmesi için destekleyici bir kuruluş oluşturmak zorunludur. Böyle uzman bir kuruluş medya okuryazarlığı ile ilgilenen insanları temsil eden bir kesimi de içererek okul yönetimlerinin ve okul bölgelerinin sınırlarını aşmak zorundadır.
8. Uygun değerlendirme araç gereçleri olmak zorundadır.
9. Medya okuryazarlığı eğitimi böyle bir beceri ve uzmanlık çeşitliliğini içerdiği için, öğretmenler, ebeveynler, araştırmacılar ve medya uzmanları arasında bir işbirliği

olmak zorundadır.

Gerçekten medya okuryazarlığı eğitiminin pek çok farklı boyutuyla ilgili olarak Kanada'nın önemli birikimlere sahip olduğu görülmektedir: “medya okuryazarlığı eğitimi yaklaşımı, çocukların eğitimi, öğretmen eğitimi, ebeveyn eğitimi ve medya okuryazarlığı kuruluşları gibi”. Bunların yanı sıra özellikle iki konuda diğer ülkelere göre çok daha önde oldukları söylenebilir.

Bu konulardan biri medya okuryazarlığı eğitiminin mevcut öğretim programlarıyla ilişkilendirilmesidir. Altun (2010: 30) pek çok medya okuryazarlığı eğitimi uzmanının (Masterman, 1996, 2001; Brown, 1998: 52; Hobbs, 1998a, 2001; Thoman, tarihsiz, 2003a; Considine, 2002; Scheibe ve Rogow, 2004; Wan ve Cheng 2004; Martinson, 2004; UNESCO, 2002; CML, 2008) bu ilişkilendirme yaklaşımını benimsediğini ve savunduğunu ileri sürmüştür. Bu yaklaşım, özellikle ilköğretim düzeyinde dil becerilerinin geliştirilmesinden tüketicileri korumaya, tarihi temsilleri değerlendirmekten bilinçli vatandaşlar için propagandayı/ikna tekniklerini fark etmeye ve estetik takdirden sağlık mesajlarını analiz etmeye kadar geniş bir yelpazedeki medya okuryazarlığı eğitiminin amaçlarını karşılama imkânı vermektedir. Böylesine geniş bir yelpazede pek çok farklı alana hitap eden medya okuryazarlığı konularını tek bir ders ile karşılamak ve bu konuların hepsine hâkim olabilecek öğretmenleri yetiştirmek mümkün görünmemektedir. Kanada'nın uyguladığı ilişkilendirme yaklaşımı bu noktada pek çok ülkeye model olabilir.

Kanada'nın öncülük ettiği bir diğer konu da medya okuryazarlığı eğitimi konusundaki kurumsallaşmadır. Kanada, gerek eyalet düzeyinde gerekse ulusal düzeyde medya okuryazarlığı eğitimi çalışmalarını başlatan, düzenleyen ve bu çalışmaların yönünü tayin eden kurum ve kuruluşlara sahiptir. Ağırlıklı olarak özel sektörün ortaya koyduğu ve gönüllülük esasına dayanan bu kuruluşlara örnekler verilmiş ve çalışmanın sonunda ek olarak ulaşılan kuruluşlar iletişim bilgileriyle birlikte verilmiştir. Özellikle MNet, gerek ebeveynlere gerekse öğretmenlere yönelik yaptığı çalışmalarla çok iyi bir model oluşturmaktadır.

Günümüzde de Kanada'da medya okuryazarlığı eğitiminin gelişimi eyalet düzeyindeki farklılıkların üstesinden gelerek bir bütünlük oluşturma çabasıyla devam etmekte ve alandaki lider konumunu korumaktadır. Ülkemiz gibi medya okuryazarlığı eğitimi girişimleri yeni olan ülkeler için Kanada gibi alanda öncü ülkelerin deneyimleri yol gösterici olabilir. Özellikle de disiplinler arası bir bakış açısıyla medya okuryazarlığının nasıl öğretileceği sorusunun cevabı Kanada örneği üzerinden bulunabilir.

EK: Kanada'da Medya Okuryazarlığı Eğitimi İle İlgilenen Kuruluşlar

Derneğin Adı	Derneğin Web/İletişim Adresi
Alberta Medya Farkındalık Derneği (AAMA; Alberta Association for Media Awareness)	http://www.aama.ca/
Kanada Eğitimsel Medya ve Teknoloji Derneği (AMTEC; Association for Media and Technology in Education in Canada)	http://www.amtec.ca/
Ontario Medya Okuryazarlığı Derneği (AML; Association for Media Literacy)	http://www.aml.ca/
New Brunswick Medya Okuryazarlığı Derneği (A4MLNB; Association for a Media Literate New Brunswick)	Mike Gange / gangemin@nbed.nb.ca
Newfoundland ve Labrador Medya Okuryazarlığı Derneği (AMLNL; Association for Media Literacy Newfoundland and LabradorNewfoundland)	Leslie Kennedy / lesliekennedy6525@yahoo.com
Nova Scotia Medya Okuryazarlığı Derneği (AMLNS; Association for Media Literacy - Nova Scotia)	http://www.chebucto.ns.ca/CommunitySupport/AMLNS/media_literacy.html
Quebec Medya Okuryazarlığı Derneği (AMEQ; Association for Media Literacy Quebec)	Maureen Baron / maureen.baron@netaxis.qc.ca
British Columbia Medya Okuryazarlığı Derneği (BCAME; British Columbia Association for Media Literacy)	Dan Blake / deblaca@telus.net
Cable in the Classroom (ABD'de bir benzeri olan ve eğitim programları ile okullara destek olan bir kuruluş)	http://www.cableeducation.ca/
Kanada Medya Eğitimi Kuruluşları Derneği (CAMEO; Canadian Association of Media Education Organizations)	http://interact.uoregon.edu/MediaLit/CAMEO/index.html
Kanada Radyo-Televizyon Telekomünikasyon Komisyonu (CRTC; Canadian Radio-television Telecommunications Commission)	http://www.crtc.gc.ca
CHUM Television (Medya okuryazarlığı eğitimini destekleyen özel bir kuruluş)	http://www.ctvglobemedia.com/en/
Sorumlu Çocuk Reklamcılar Derneği (CCA; Concerned Children's Advertisers)	http://www.cca-canada.com/
Freeze Frame (Tüm yaştaki çocuklar için film festivali)	http://www.freezeframeonline.org
Gençler ve Medya Çalışmaları Merkezi (GRJM;) Groupe de recherche sur les jeunes et les médias	http://www.grjm.umontreal.ca/
Çocuklar ve Gençler için Uluslar arası Film Merkezi (CIEJ; International Centre of Films for Children and Youth)	http://www.cifej.com
Medya Okuryazarlığı Kaynak Merkezi, Quebec (CREM; Le Centre de ressources en éducation aux médias)	http://www.reseau-crem.qc.ca/
Manitoba Medya Okuryazarlığı Derneği (MAML; Manitoba Association for Media Literacy)	Brian Murphy / brmurphy@mb.sympatico.ca
Medya Farkındalık Ağı (MNet; The Media Awareness Network)	http://www.media-awareness.ca
Saskatchewan Medya Okuryazarlığı Derneği (MLS; Media Literacy Saskatchewan)	http://www.quadrant.net/Media-Literacy/
Uluslar Medya Okuryazarlığı Haftası (The National Media Literacy Week)	http://www.medialiteracyweek.ca
Media Watch (Feminizmi ve medya eylemciliğini temel alan ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş)	http://www.mediawatch.com/
Scanning Television (TV'yi temel alan bir medya eğitimi)	http://www.facetofacemedia.ca
Reklam Karşıtları Derneği (The Adbusters Media Foundation / Dernek organize ettiği "Hiçbir şey Almama Günü" ile tanınmaktadır)	https://www.adbusters.org
Çocuk ve Televizyon Birliği (ACT; The Alliance for Children and Television)	http://www.act-aet.tv
Jesuit İletişim Projesi (JCP; The Jesuit Communication Project)	http://interact.uoregon.edu/MediaLit.it/JCP/

KAYNAKÇA

- Altun, Adnan (2010). Medya Okuryazarlığının Sosyal Bilgiler Programlarıyla İlişkilendirilmesi ve Öğretimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Andersen, Neil (2007). Media education snapshots across Canada: A healthy evolution. Our Schools, Our Selves, Fall 2007 <http://findarticles.com> adresinden 19.01.2010 tarihinde elde edilmiştir.
- Aufderheide, P. (1993). "Media Literacy: A Report of tpe National Leadership Conference on Media Literacy." Washington, DC, Aspen Institute.
- Binark, Mutlu. ve Mine Gencil Bek (2007). Eleştirel Medya Okuryazarlığı, Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar. İstanbul: Kalkedon.
- CICIC (Canadian Information Centre for International Credentials) (2009). Education System in Canada.

- <http://www.cicic.ca> adresinden 13.08.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- CMEC (Council of Ministers of Education, Canada) (2008). Education in Canada. <http://www.cmec.ca> adresinden 13.08.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- Considine, David (1999). Case FOR Media Literacy in Today's Schools. http://medialit.org/reading_room/article368.html adresinden 23.05.2008 tarihinde elde edilmiştir.
- Considine, David (2002). Media Literacy: National Developments and International Origins. *Journal of Popular Television and Film*. Spring, s.7-15.
- Creasey, Julie (2003). A Case for Media Literacy in the Alberta Elementary Social Studies Curriculum, (5/2, A Semester 2, Independent Inquiry). A Peer Reviewed Journal, Volume 5, Number 2, February 4. <http://people.ucalgary.ca/~egallery/volume5/creasey.html> adresinden 16.08.2010 tarihinde alınmıştır.
- Domaille, K. and David Buckingham (2001). Youth Media Education Survey 2001, Final Report. *Prepared for UNESCO Sector of Communication and Information*.
- Duncan, Barry ve diğerleri (1989). "Specific Approaches to media Literacy". *Media Literacy Resource Guide* (s. 14-19). Canada, Toronto: Ontario Ministry of Education.
- Duncan, Barry, John Pungente ve Neil Andersen (2002). Media Education in Canada. <http://www.aml.ca> adresinden 30.06.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- Duncan, Barry (2005). Media Literacy: Essential Survival Skills for the New Millennium. *Orbit*, vol. 35, no. 2. <http://www.cla.ca/cas/slic/254medialiteracy.html> adresinden 19.01.2010 tarihinde elde edilmiştir.
- Fedorov, Alexander (2008). Media Education around the World: Brief History. *Acta Didactica Napocensia*. V. 1, N. 2, p.57-68.
- IMLRF (International Media Literacy Research Forum), (2009). Canada. <http://www.imlrf.org/canada> adresinden 03.05.2010 tarihinde elde edilmiştir.
- İnceoğlu, Yasemin (2007). "Medyayı Doğru Okumak". *Medya Okuryazarlığı* (Editör Nurçay TÜRKOĞLU). İstanbul: Kalemus Yayıncılık.
- Kubey, R. (2001). *Media Literacy in The Information Age*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Masterman, Len (2001). A Rationale for Media Education. *Media Literacy in the Information Age: Information & Behavior* (Ed. Robert Kubey). New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- MNet (2003). *Canadian Media Education for a Global Community*. Canada: Mnet 2002-2003 Annual Report
- MNet (Media Awareness Network) (2009a). *Media Education in Canada: An Overview*. 12.06.2009 tarihinde www.mediaawareness.ca adresinden elde edilmiştir.
- MNet (2009b). *Chronology of Media Education in Canada*. <http://www.media-awareness.ca> adresinden 27.07.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- Ontario Ministry Of Education (2000). *The Ontario Curriculum Grade 11 and 12*. www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/secondary/math1112currb.pdf adresinden 12.03.2010 tarihinde elde edilmiştir.
- Potter, William James (1998). *Media Literacy*. California: Sage Publications.
- Pungente, John J. (1997). Second Spring: Media Literacy in Canada's Schools. *School Libraries in Canada*, v17 n2, s.9-12. http://jcp.proscenia.net/publications/articles/second_spring.pdf adresinden 27.09.2005 tarihinde elde edilmiştir.
- Pungente, John J., Barry Duncan and Neil Andersen (2005). The Canadian Experience: Leading the Way. Gretchen Schwarz and Pamela U. Brown (Eds.). *Media Literacy: Transforming Curriculum and Teaching* (pp. 140-160). NSSE, Massachusetts: Blackwell Publishing.
- Pungente, J., Barry Duncan ve Neil Andersen (2005). Learning and Teaching Media Literacy in Canada: Embracing and Transcending Eclecticism. <http://www.allacademic.com> adresinden 19.01.2010 tarihinde elde edilmiştir.
- Satoshi, Kondo (2009). Origin of Media Literacy Education in Canadian Language Education (in the 1950-1980's): "Identity Formation Ideology" in Canadian Society and Modification of the Media Concept. <http://ci.nii.ac.jp/naid/110007226325/en> adresinden 19.01.2010 tarihinde elde edilmiştir.
- Shibata, Kuniomi (2002). Analysis of "Critical" Approach in Media Literacy – Comparative Studies between Japan and Canada. *Keio Communication Review* No: 24. <http://www.mediacom.keio.ac.jp/publication/pdf2002/review24/7.pdf> adresinden 24.08.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- Silverblatt, Art ve Ellen M. Enright Eliceiri (1997). *Dictionary of Media Literacy*. USA: Greenwood Press.

Kanada'daki Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme

- Thoman, Elizabeth (2003). Skills and Strategies for Media Education. 28.02.2006 tarihinde www.medialit.org adlı İnternet sayfasından elde edilmiştir.
- UNESCO (2002). Youth Media Education, Seville, Spain. http://portal.unesco.org/ci/en/files/5680/10346121330Seville_Recommendations.rtf/Seville+Recommendations.rtf adresinden 12.02.2006 tarihinde elde edilmiştir.
- Wilson Carolyn ve Barry Duncan (2009). Implementing Mandates in Media Education: The Ontario Experience. (Ed. Divina Frau-Meigs ve Jordi Torrent) Mapping Media Education Policies in the World. Published by The United Nations-Alliance of Civilizations in co-operation with Grupo Comunicar.
- Worsnop, Chris (2000). Assessment in Media Education. Reading Online, 4 (5). <http://www.readingonline.org/newliteracies/worsnop/> adresinden 04.05.2010 tarihinde elde edilmiştir.